

ללמד המקום

Parashat Emor. אָמור Sreek / Zeg
Vayikra (Leviticus) 21:1-24:23

De Misjna

De parasha van deze week is Emor, die begint met HaShem die Mozes gebiedt om met de kohanim te spreken en hen te onderwijzen. Dit is een van de belangrijkste verzen met een duidelijke verwijzing naar de mondelinge Torah. Mozes gaf niet alleen de vijf boeken van de geschreven Torah door, maar ook veel meer mondelinge leringen en uitleg die in de loop van de millennia werden doorgegeven. Een andere bron voor de Mondelinge Wet is Shemot (Exodus) 34:27, waar HaShem tegen Mozes zegt dat hij de woorden van de Torah moet opschrijven, en voegt er vervolgens de woorden aan toe al pi wat letterlijk "mondeling" of "op de mond" betekent. Met deze woorden van de Torah, maakt HaShem een verbond met ons. De Wijzen vervolgens wijzen er ook op dat dit een andere belangrijke toespeling is op de Torah sh'b'al peh, de Mondelinge Torah (Gittin60b).

De noodzaak van een mondelinge Torah is eigenlijk vanzelfsprekend, aangezien Torah wetten erg kort zijn en meestal geen uitleg of details bevatten. Er wordt ons bijvoorbeeld talloze keren verteld om bepaalde tekens op onze armen te binden en franjes aan onze kleding te binden, maar er is geen beschrijving van hoe deze dingen eruit zouden moeten zien. Een ander klassiek voorbeeld is Devarim (Deuteronomium) 12:21 waar ons wordt verteld om dieren te slachten voor consumptie want er staat "zoals ik u heb opgedragen", maar er zijn nergens in de Torah instructies of slachtprocedures geschreven. De voor de hand liggende implicatie is dat Mozes veel leringen en instructies doorgaf die niet werden opgetekend. En dat deze dus niet anders konden worden doorgegeven dan mondeling.

Uiteindelijk werden die leringen opgenomen in de Misjna. De term misjna komt van het werkwoord lishnot (לשנות), "herhalen", aangezien deze wetten en leringen oorspronkelijk werden geleerd door voortdurende herhaling, om de kennis te versterken en kristalhelder te onthouden. Minder bekend is dat, aangezien exact hetzelfde werkwoord leshanot (לשנות) is, wat "veranderen" betekent, het niet de bedoeling was dat de mondelinge wet werd opgeschreven om het niet vloeiend en flexibel te houden. Het judaïsme is altijd in ontwikkeling en de halacha moet veranderen onder wisselende omstandigheden en als er nieuwe problemen opduiken. Het centrale idee achter het hebben van een mondelinge wet was dat dit niet in steen gebeiteld zou worden zoals de geschreven wet. De Torah blijft dus fris in elke generatie en staat open voor nieuwe ideeën, toepassingen en chiddoesjim (venieuwingen). Dit is echt de schoonheid van de mondelinge Torah. (In feite, wanneer de Arizal de verschillende aspecten van de Torah relateert aan de mystieke Sefirot, wijst hij erop dat de Misjna specifiek in Tiferet staat, "Schoonheid", zie Sha'ar Ruach HaKodesh.)

Op een meer mystiek niveau heeft Misjnah (משנה) dezelfde letters en numerieke waarde als Neshamah (נשמה), "ziel", want hoewel de geschreven Torah het "lichaam" van het jodendom is, is de mondelinge Torah de innerlijke dimensie en ware essentie ervan. (Dit is ook de reden waarom het gebruikelijk is om Misjnayot te reciteren ter ere van de doden, om hun zielen te verheffen.) Het is belangrijk om te verduidelijken dat hoewel de Misjna zeker niet de gehele Mondelinge Torah is, het wel de eerste teksten zijn van de Mondelinge Torah en de basis voor de rest. Volgens de overlevering werd de Misjna voor het eerst op schrift gesteld door rabbijn Yehuda haNasi rond 200 na Christus. (Zelfs daarna waren geschreven teksten erg duur om te produceren en bleven ze zeldzaam, dus de meeste Joden bleven de wetten mondeling leren.) De wetten zelf dateren van vóór Rabbi Yehuda haNasi. De vier personen die het vaakst in de Misjna worden genoemd, zijn rabbijn Yehuda, rabbijn Meir, rabbijn Yose en rabbijn Shimon bar Yochai, die allemaal leerlingen van rabbijn Akiva waren. Na deze vier komt Rabbi Eliezer ben Hyrcanus ("de Grote"), die een leraar was van Rabbi Akiva. Na deze personen volgen de verklaringen in naam van de scholen van Hillel en Shammai, wiens gouden eeuw vóór de verwoesting van de Tweede Tempel lag. Daarnaast zijn er talloze verklaringen afgelegd in

ללמד המקום

naam van Chakhamim, verschillende oude "wijzen", en vele anderen zonder enige toeschrijving. Deze anonieme " Misjna's " worden allemaal toegeschreven aan Rabbi Meir.

Het is belangrijk om te begrijpen dat deze wijzen geen Misjna-wetten bedachten, maar alleen doorgaven wat reeds bekend was. De wetten worden op hun naam gegeven omdat zij de laatsten waren die ze leerden, niet de eersten. De openings Misjna van Avot herinnert ons er op beroemde wijze aan dat "Mozes de Torah van de Sinaï ontving en deze doorgaf aan Jozua, en Jozua aan de ouderlingen, en de ouderlingen aan de profeten, en de profeten gaven het door aan de mannen van de Grote Vergadering." Het laatste lid van de Grote Vergadering was Shimon haTzadik en de traditie werd voortgezet, zoals vermeld in Avot. Van hem tot Hillel en Shammai, en vervolgens tot de studenten van Rabbi Akiva, die de hoofdrolspelers van de Misjna zijn. Let op de precieze taal van de Misjna waarin staat dat Mozes de Torah mi'Sinai , "van de Sinaï", niet b'Sinai , "op de Sinaï" ontving. De Torah werd niet in zijn geheel doorgegeven op de Sinaï, om sindsdien monolithisch en onveranderlijk te blijven; de traditie begint eerder bij de Sinaï en groeit en evolueert door al de generaties heen.

De mondelinge wet opgeschreven.

Er wordt algemeen aangenomen dat rabbijn Yehuda haNasi de opdracht heeft gegeven om de mondelinge wet op te nemen om te voorkomen dat deze verloren gaat op een gevaarlijk moment voor het Joodse volk. In 70 Gangbare Telling verwoestten de Romeinen de Tempel en verbannen zij veel Joden uit het Heilige Land. Rond 135 GT sloegen ze de Bar Kochba-opstand neer, die er bijna in was geslaagd een onafhankelijk Joods koninkrijk te herstellen. De grote rabbijn Akiva werd geëxecuteerd, samen met 24.000 van zijn studenten en vele andere wijzen, en liet de Joodse wereld volledig "woesteni" achter (Yevamot 62b). Een handvol van de overgebleven studenten van Rabbi Akiva, waaronder Rabbi Shimon bar Yochai en Rabbi Meir, herstelde vervolgens de Torah en redde het jodendom. De Romeinse vervolgingen hielden echter niet op. Rabbi Shimon moest zelfs 13 jaar onderduiken.

Gelukkig ging het beter met Rabbi Yehuda haNasi. Hij werd een goede vriend van Antoninus, die ofwel de keizer was (mogelijk Marcus Aurelius Antoninus, een van de 'vijf goede keizers' van Rome) of een machtige lokale gouverneur. Rabbi Yehuda wist dat de goede tijden niet eeuwig zouden duren, en maakte van de gelegenheid gebruik om een opname van de Mondelinge Wet te laten maken, zodat de Joodse wereld nooit meer "verwoest" zou zijn en met uitsterven bedreigd zou worden. Het grote raadsel was dit: de mondelinge wet was juist bedoeld om mondeling te zijn en te blijven opschrijven zou het dus vernietigen! Dit gaf aanleiding tot twee belangrijke kwesties: ten eerste, hoe kan de overdraagbaarheid van de mondelinge wet worden behouden tijdens het opschrijven ervan? Ten tweede, hoe kunnen we voorkomen dat de wet in vaste vorm wordt gegoten en daardoor stevig en onveranderlijk wordt gemaakt?

De oplossing voor het eerste probleem was om het zo te schrijven dat de wetten worden uitgesproken door hun leraren, meestal in de tegenwoordige tijd. We lezen "Rabbi Meir zegt" of "Rabbi Yose zegt", alsof ze op dit moment tot u spreken en de traditie rechtstreeks aan u doorgeven. Als iemand vraagt waar je een bepaalde wet vandaan hebt, kun je antwoorden: van Rabbi Meir! Iemand die genoeg heeft geleerd, kan zelfs elke leraar herkennen aan hun woordkeuze en hun opvattingen en perspectieven. Het is alsof we de oude wijzen persoonlijk kunnen leren kennen.

De oplossing voor het tweede probleem was om voor elke wet meerdere meningen vast te leggen en het uiteindelijke antwoord weg te laten. Een rechte lezing van de Misjna laat de wet in de meeste gevallen eigenlijk onduidelijk. Het vinden van het antwoord vereist zorgvuldige redenering, debat en overpeinzing. Dit is dan ook precies het doel van de Talmud, die in de eerste plaats een verslag is van debatten en commentaren op de Misjna. Het leren van de mondelinge wet blijft dus uiteindelijk een mondeling proces.

ללמד המקום

Bovenop deze innovaties zorgden Rabbi Yehuda haNasi en zijn kring er ten slotte voor dat de Misjna cryptisch werd en vol verborgen symboliek en boodschappen, gecodeerd met meerdere betekenissen lagen. Dit zorgde ervoor dat een ongeschoold of niet-ingewijd persoon er geen wijs uit zou worden. Iets wat we vandaag de dag ook maar al te vaak zien, men probeert geheimenissen te ontrafelen maar is totaal niet onderlegd in de studie van de Joodse geschriften. De midrasj (Kohelet Rabba 7:28) stelt dat "...duizend mensen die studie van de Schrift binnengaan, er maar honderd van hen uit komen in de Misjna, tien van hen komen uit in de Talmud, maar een van hen komt eruit met het vermogen om te onderwijzen." Met andere woorden, slechts 1% van de mensen die Torah leren, zullen in staat zijn de Misjna goed te begrijpen en "over te gaan" naar de Talmud, en slechts één op de duizend zal uiteindelijk goede Torah onderwijzer worden! De midrasj legt dit uit als de diepere betekenis van de verklaring van koning Salomo dat hij slechts "één man op duizend" vond Kohelet (Prediker) 7:28.

Tegenwoordig is de Misjna die we hebben verdeeld in zes orden die op hun beurt 63 tractaten omvatten. Er wordt aangenomen dat Rabbi Akiva de architect is van dit alles, en Rabbi Yehuda haNasi heeft die structuur van hem geërfd. Het is intrigerend dat Rabbi Yehuda haNasi werd geboren op de dag dat Rabbi Akiva werd geëxecuteerd (zie Bereshiet Rabbah 58:2). Hij maakte het werk dat Rabbi Akiva begon af (en hij kan heel goed zijn reïncarnatie zijn geweest!) De Talmud (Chagigah 14a) suggereert dat er aanvankelijk 600 of zelfs 700 misjna-orders waren. Er zijn er dus slechts zes van overgebleven, misschien als gevolg van het catastrofale verlies van de Torah dat gepaard ging met de dood van Rabbi Akiva en zijn 24.000 studenten. Om deze rouwen we ook we allemaal in de dagen vóór Lag b'Omer. Dit kan inderdaad de motivatie zijn geweest voor Rabbi Yehuda om de Misjna op te schrijven, in de hoop te voorkomen dat het weinige dat nog over was verloren zou zijn gegaan. En het maakt het des te passender dat tijdens de dagen dat we Rabbi Akiva en zijn studenten herdenken, het ook gebruikelijk is om elke week een hoofdstuk van Pirkei Avot te bestuderen het beroemdste en meest persoonlijke van alle Misjna-tractaten.

De Zohar (III, 27b) stelt dat de besprekingen van de Misjna en de Talmud bedoeld zijn om de wet te "zuiveren" en te "verfijnen". De onopgeloste debatten zullen worden opgelost met de terugkeer van Eliyahu. Zulke onopgeloste debatten of beter gezegd patstellingen worden een teiku genoemd , תיקו, waarvan de Zohar zegt dat het een tikkun is , תיקון, zonder de nun , aangezien ze nog moeten worden rechtgezet en voltooid totdat Eliyahu komt! En dat brengt ons terug bij de parasha van deze week, die begint met Mozes die mondelinge instructies geeft aan de kohanim. Gedurende de vroege geschiedenis van Israël speelden de kohanim een centrale rol bij het onderwijzen van de natie en het doorgeven van de mondelinge traditie van generatie op generatie. Hierop wordt ook gezinspeeld door het feit dat Mozes' officiële woordvoerder Aäron was, de eerste kohen. De Zohar herinnert ons eraan dat Eliyahu niemand minder is dan Pinchas, de kleinzoon van Aäron en de derde kohen gadol in de geschiedenis. Op dezelfde manier waarop Aäron de "spreekbuis" van Mozes was, zal Eliyahu zijn als de "spreekbuis" van het Messiaanse tijdperk. Hij zal komen om de debatten te beslechten en de Mondelinge Torah voor eens en voor altijd te "voltooien".

Sjabbat Sjalom!

Jaacov